

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทสตรีต่อการมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อสำรวจวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและไม่มั่นคงทางอาหารของครัวเรือน (3) เพื่อประเมินบทบาทของสตรีที่มีผลต่อความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน และ (4) เพื่อเสนอแนะบทบาทสตรีในการสร้างความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือน มีกลุ่มประชากรตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน 376 คนเป็นสตรีที่มีฐานะปานกลางและยากจน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purpose random sampling) รวม 30 คน วิจัยดำเนินงานวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Multiple regression) จากการศึกษา พบว่า ครอบครัวสตรีชนบทส่วนใหญ่มีรายได้น้อยแต่ยังคงมีอาหารเพื่อบริโภคเพียงพอในแต่ละวัน โดยสตรีมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การทำนาปลูกข้าว การปลูกพืชผักในบ้าน การเก็บจากป่า และเก็บตามหัวไร่ปลายนา แม้ว่าครอบครัวสตรีชนบทจะมีอาหารบริโภคครบทุกมื้อ แต่อาจมีอาหารปริมาณน้อยและด้อยคุณภาพเนื่องจากปัจจุบันค่าใช้จ่ายทางด้านอุปโภคและบริโภคที่ใช้มีเงินซื้อ มีราคาสูง แต่เมื่อพิจารณาความมั่นคงทางอาหารโดยยึดองค์ประกอบสำคัญ 4 มิติ คือ มิติที่ 1 การมีอาหารพอเพียง มิติที่ 2 การเข้าถึงอาหาร มิติที่ 3 การมีเสถียรภาพด้านมีอาหารสะสมในยามขาดแคลน มิติที่ 4 การใช้ประโยชน์ในด้านอาหารมีคุณภาพปลอดภัย จากการศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 4 มิติ จึงชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 53.89 มีความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.75 ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของสตรีเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือนชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ แหล่งอาหารจากป่า การรับความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร แหล่งพืชอาหารที่ปลูกในครัวเรือน ผลการศึกษครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานและองค์กรภาครัฐในท้องถิ่น ควรสร้างความร่วมมือเพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพสตรีชนบท ซึ่งเป็นแรงสำคัญในการปลูกพืชอาหารและแสวงหาอาหารจากแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายอาหารในระดับท้องถิ่นเพื่อรักษาสถานะทรัพยากรอาหาร

การส่งเสริมความรู้ที่เหมาะสมในการปลูกพืชโดยมุ่งเน้นการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ อันจะ
ช่วยส่งผลทำให้เกิดความมั่นคงในการผลิตอาหารที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนภายในชุมชนต่อไป

(ค)

Abstract

The research of women's roles on food security of households in Serm Ngam District, Lampang Province was aimed to analyze situation of household's food security; to study factors effecting to food security and insecurity of households; to evaluate women's role on household food security and to recommend women's role on improving household's food security. This research employed two set of samples: firstly 376 women from medium and low income households were randomly selected. Secondly 30 target key informants were selected by purposive sampling. The data of this research were collected by using questionnaire survey, in-depth interviews, participant observation, group discussion and brain storming. Statistical applications include means, percentage, S.D., correlation and multiple regression. The results of the study indicated that majority of women in rural households earn low income but they still have adequate amount of food. Therefore women play an important role on food production such as livestock raising, growing rice, growing vegetable in their backyard, collected some food from forest nearby the community. Although, women in rural area could have foods cover three meals per day, but it might be low quality and quantity due to high cost of livings. Base on four dimensions of food security including utilization, accessibility, availability and stability, this study indicated that more than one half of respondents (53.89%) have food security in moderate level (mean=1.75). The results also revealed that food corrected from forest, information on food security gained by women, household's food production were factors associated with women's role on household food security at 95 % level of confidence. Base on finding from this research, it was suggested that all rural government organizations should cooperation to develop potential of women's roles which were the important persons who cultivated food as well as collected food from natural source. Moreover, should provide opportunity for her to participate in set up food policy in local level in order to protect source of food. Lastly, appropriate training on cultivate particular organic plant

should provide to rural women in order to promote security on produce food safety and sustainability in community.